

ОСНОВНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

Кавка Людмила Тарасівна

здобувач другого рівня вищої освіти, спеціальність Середня освіта (Інформатика)
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка
kavka_lt@fizmat.tnpu.edu.ua

Карабін Оксана Йосифівна

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри інформатики та методики її навчання
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка
karabin@tnpu.edu.ua

Цифрова компетентність є однією з ключових компетентностей сучасного громадянина та необхідною умовою для успішної самореалізації в інформаційному суспільстві. У відповідності до Європейської рамки цифрової компетентності для громадян (DigComp), цифрова компетентність охоплює п'ять ключових компонентів (сфер компетентностей):

Інформаційна грамотність – здатність ефективно шукати, відбирати, аналізувати та критично оцінювати достовірність інформації, отриманої з різних джерел. Інформаційна грамотність передбачає розуміння принципів інформаційної безпеки, усвідомлення ризиків дезінформації та вміння використовувати перевірені ресурси для навчальної чи професійної діяльності. У межах цієї сфери важливе місце посідає розвиток навичок роботи з даними, що охоплює пошук, оброблення й інтерпретацію великих масивів інформації. Значна увага приділяється формуванню критичного мислення, яке допомагає розпізнавати фейкові новини, маніпулятивний контент та інші прояви недостовірної інформації в цифровому середовищі. Не менш важливим є вміння порівнювати різні джерела, перевіряти їхню достовірність та надійність, а також систематизувати знайдені дані для їх подальшого використання.

Комунікація та співпраця – вміння використовувати цифрові технології для взаємодії, обміну інформацією, участі в онлайн-обговореннях і спільних проєктах. Даний компонент охоплює культуру електронного спілкування, повагу до цифрового етикету, дотримання авторських прав та академічної доброчесності. Розвиток цієї сфери включає компетентності, пов'язані з ефективною взаємодією в цифровому середовищі та вдалим вибором засобів комунікації відповідно до потреби. Сюди ж належить уміння ділитися інформацією та цифровими ресурсами, співпрацювати в онлайн-просторі через спільні сервіси чи хмарні середовища.

Створення цифрового контенту – здатність розробляти, редагувати та поширювати власні цифрові матеріали різного формату (текстового, графічного, аудіо чи відео). Важливою складовою цього аспекту є розуміння принципів авторського права, відкритих ліцензій і відповідальне ставлення до результатів власної та чужої творчості. У межах цієї сфери формується не лише здатність створювати власні продукти, а й уміння вдосконалювати, адаптувати чи поєднувати вже наявний цифровий контент для отримання нових рішень. Особлива увага приділяється розвитку креативності, інноваційності та вмінню

робити створений контент доступним, зрозумілим і корисним для широкого кола користувачів.

Безпека – комплекс знань, умінь, і навичок, спрямованих на захист особистих даних, забезпечення конфіденційності, безпечне використання пристроїв і програмного забезпечення. До цього компонента належить також цифрове благополуччя – уміння підтримувати здоровий баланс між онлайн– та офлайн-активністю. Безпекова складова охоплює формування основ кібергігієни: створення надійних паролів, використання двофакторної автентифікації, регулярне оновлення програмного забезпечення та захист пристроїв від шкідливих програм. Особливу увагу приділено захисту персональних даних та розумінню принципів конфіденційності під час роботи з цифровими сервісами.

Розв’язання проблем – здатність використовувати цифрові технології для аналізу ситуацій, пошуку оптимальних рішень, усунення технічних несправностей і самостійного освоєння нових цифрових інструментів. Цей компонент пов’язаний із розвитком гнучкості мислення, адаптивності та готовності до постійного самонавчання. Сфера передбачає вміння виявляти, аналізувати та усувати технічні помилки, використовуючи цифрові інструменти й довідкові ресурси. Вона формує здатність свідомо добирати програмні засоби відповідно до поставлених завдань і критично оцінювати ефективність їх застосування. Важливим аспектом є відкритість до технологічних інновацій і готовність швидко адаптуватися до змін цифрового середовища [2; 3].

Розвиток цифрової компетентності вимагає діяльнісного підходу та інтеграції сучасних освітніх технологій. Серед ключових методів, які сприяють її розвитку виділяють: проєктну діяльність, STEM-навчання, проблемно-пошуковий підхід, змішане навчання та гейміфікацію [1]. Кожен із цих методів сприяє надбанню певних складових цифрової компетентності, розвиваючи у здобувачів освіти не лише технічні навички, а й уміння критично мислити, співпрацювати, створювати цифровий контент і свідомо діяти в цифровому середовищі.

Таблиця 1

Методи розвитку цифрової компетентності

Метод	Короткий опис	Приклад завдання	Розвиток складових цифрової компетентності
<i>Проєктна діяльність</i>	Робота над навчальними чи дослідницькими проєктами з використанням цифрових ресурсів.	Розроблення інтерактивної презентації, сайту або міні-дослідження з візуалізацією результатів.	Комунікація, створення цифрового контенту.
<i>STEM–навчання</i>	Інтеграція науки, технологій, інженерії та математики у вирішенні практичних завдань.	Створення цифрової моделі або Arduino-пристрою для демонстрації певного явища.	Розв’язання проблем, творчість.
<i>Проблемно-пошуковий</i>	Організація пізнавальної діяльності, спрямованої на	Аналіз відкритих даних або статистичних	Інформаційна грамотність,

<i>підхід</i>	самостійне розв'язання навчальних проблем із використанням цифрових ресурсів.	показників у Google Sheets для формулювання висновків.	критичне мислення.
<i>Змішане навчання</i>	Поєднання традиційних занять із цифровими формами роботи в онлайн-середовищі.	Виконання завдань на платформі Moodle чи Google Classroom, участь у форумі або відеоконференції.	Самоорганізація, цифрова комунікація.
<i>Гейміфікація</i>	Використання ігрових елементів для підвищення мотивації та залученості до навчання.	Проведення онлайн-квесту або інтерактивного тесту з використанням цифрових сервісів.	Активність, залучення, цифрова взаємодія.

Системне використання зазначених методів створює сприятливі умови для формування цифрової компетентності здобувачів освіти, сприяє розвитку їхньої самоорганізації, креативності й готовності до професійної діяльності в умовах цифрового суспільства.

Таким чином, розвиток цифрової компетентності є одним із ключових напрямів модернізації сучасної освіти. Цифрова компетентність виступає не лише як сукупність технічних умінь, а як інтегрована характеристика особистості, що поєднує знання, навички, цінності та відповідальне ставлення до використання технологій. Вона визначає готовність здобувачів освіти ефективно діяти в цифровому середовищі, навчатися впродовж життя та успішно реалізовуватися у професійній сфері.

Список використаних джерел

1. Гуменний О. Д., Федоренко О. І. Система розвитку цифрової компетентності викладачів професійно-теоретичної підготовки закладів професійної освіти в міжкурсовий період. *Інформаційні технології і засоби навчання*, 2025.
2. Офіційний ресурс (ЄС): The European Commission's Joint Research Centre. Digital Competence Framework for Citizens (DigComp) Framework. URL: https://joint-research-centre.ec.europa.eu/projects-and-activities/education-and-training/digital-transformation-education/digital-competence-framework-citizens-digcomp/digcomp-framework_en (дата звернення: 01.10.2025).
3. DigComp UA (Адаптована версія): Рамка цифрової компетентності для громадян України (DigComp UA for Citizens). Київ : Міністерство цифрової трансформації України, 2020. URL: <https://fit.knu.ua/wp-content/uploads/2020/07/DigComp-Framework-UA-for-Citizens.pdf> (дата звернення: 01.10.2025).
4. Karabin O. Project activity in formation of professional self-development of future specialists in the field of information technologies. *Young Scientist*, 2016. № 12(40). P. 436–440.